

voor een bepaalde zaak, maar met eeuwigen duur en heel u aanzijn omvat met u gesloten wordt, sluit altoos ook het geslacht in, tenzij het tegendeel zij uitgedrukt. Het verbond van den keizer van Oostenrijk met den keizer van Duitsland, ging zonder nadere bepaling vanzels van keizer Wilhelm I op keizer Frederik, en van keizer Frederik op keizer Wilhelm II over.

Doch bij deze gissing behoeven wij ons niet op te houden. Het veiligst gaat in geloofszaken wie zich houdt aan de duidelijke uitspraken der Heilige Schrift. En wat openbaart ons nu die Heilige Schrift over den aard en den regel van het Verbond Gods in zijn Nieuw-Testamentischen vorm? Hoort het uit wat Petrus op den Pinksterdag zelf bij het eerste optreden van de wereldkerk zegt: „Want u komt de belofte en uwen kinderen en allen die daar verre zijn, zoo velen de Heere onze God er toe roepen zal." De kinderen uit een Christenvrouw geboren zijn heilig, zelfs al is de vader nog een Heiden. „Anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij ziele heilig." De menigte der Christenen is niet maar een vereeniging van individuen, maar een „priesterlijk volk", een denkbeeld dat vanzelf de voortzetting in de geslachten in zich sluit. Tot de kinderen wordt in Efez. 6: 1 gezegd: „Gij kinderen, zijt uwen ouders gehoorzaam in den Heere", waaruit volgt, dat ook zij beschouwd worden als in Christus Jezus inwijde, en leden des lichaams. En waar in Col. 3: 20 mannen en vrouwen, ouders en kinderen, heeren en dienstknechten tot de vreeze Gods worden vermaand, worden allen saam, en dus ook de kinderen, vooraf in vs. 12 toegesproken als „uitverkorenen Gods, heiligen en beminden." Ja, waar de heilige apostel aan de kerken schrijft, in wier boezem hij ook de kinderen afzonderlijk toesprekt, daar spreekt hij nochtans heel de kerk steeds aan als „heiligen en uitverkorenen."

Wie zijn kennisse niet uit eigen gissing of redeneering put, maar alleen aan de stellige openbaring van Gods Woord ontleent, moet dus wel toestemmen: 1°, dat het Verbond Gods, wel van vorm veranderd is, maar in zijn wezen, ook onder het Nieuw-Testament voortbestaat; 2°, dat ook in dit Nieuw-Testament niet enkel de reeds belijdende personen, maar ook de kinderen met begrepen zijn; en 3°, dat ook voor dit Verbond een teeken is ingesteld door de instelling van den Doop.

Hiermede zijn we er intusschen nog niet. Zonder meer toch zou deze regel er toe leiden, om elk kind, waarvan kon aangevoerd, dat één zijner voorouders ooit den Heere had beleeden, voor een uitverkorene aan te zien en met den Doop te zegelen. Zoo zou dan in het tegenwoordig Europa alle levende ziel moeten gedoopt worden. Straks ook in Amerika. Bij voortgang van het zendingswerk ook in Australië, Azië en Afrika. En het einde zou zijn, dat ten leste elk menschenkind reeds als kind des menschen gedoopt werd.

En dit nu kan niet, omdat door deze consequentie alle tegenstelling tusschen de kerk en de wereld zou wegvallen; en niet het genadewerk Gods, maar eenvoudig de geboorte uit een vrouw veronderstelling voor den Doop zou worden.

De vraag dient dus gesteld, hoe onder het Nieuw-Testament de band der geslachten dient beschouwd; en het is die vraag, die ons volgende artikel gaat beantwoorden.

KUYPER.

„Hetgeen onze oogen gezien hebben"

Hetgeen van den beginne was hetgeen wij gehoord hebben, hetgeen wij gezien hebben met onze oogen, hetgeen wij aan schouwd hebben, en onze handen getast hebben, van het Woord des levens, dat verkondigd wij u. 1 Joh. 1:1.

„Hoorren" en „zien" noemt ge de twee keurige, wonderbare vermogens, waarover ge beschikt, om te merken wat er omgaat en waar te nemen wat er om u is. Het oer en het oog, het zijn zoo twee kunstproducten van Gods majestueuse schepping. Het oer ook, maar toch vooral het oog.

In de gemeene schatting is het dan ook vooral het oog, dat ons beest. Reeds op zich zelf, omdat wie ooit aandachtig het samenstel en de werking der deelen van het oog heeft nagegaan, er nooit aan terug kan denken, zonder er weer in te genieten.

Maar toch er is meer. God zelf heeft aan het oog zoo oneindig hooger schoonheid en aantrekkelijkheid dan aan het oer verleend. Van het oer spreekt ge vaak niets. Het oer heeft er iets, waardoor het afstoot, en al de fijne deelen van het oer liggen voor gewone waarneming verborgen. Maar zoo is het met het oog niet. Het oog ontsluit zich voor uw aangezicht, dat ge er in zien, het aanschouwen, en er in starren kunt. Het oog stelt al zijn kracht voor uw blik uit. Het oog leeft en beweegt zich. Het oog spreekt. Het oog kan zich door de tranen der smart overperelen. Het oog toont. Haast kan men zeggen, dat het oog ook licht en bidt.

De machtige indruk van het oog was dan ook zoo groot, dat onze vaderen, als ze een symbool (geen afbeelding) van het Eeuwige Wezen teekenden, in een driehoek een als een oog graveerden. Maar aan een alhoorend oer werd door niemand gedacht.

Natuurlijk is daarmee niet gezegd, dat het oer slechts van ondergeschikte betekenis zou zijn. Zie „dat maar aan den doofstomme, die tenmaal ongelukkiger is dan de blindgeborene. Merk dat maar in uw slaap, als ge uw oog sluit, maar uw oren waken blijft.

Slechts zooveel blijft er uit, dat God in zijn schepping aan het oog een hoger plaats der eere heeft toegekend. Er is meer heilige scheppingskunst aan ten koste gelegd.

En als ge ook nu nog beide vergelijkt, kunt ge veilig zeggen: Het oog wint het.

Door de zonde is intusschen die orde wel wat omgekeerd.

Als Job in hoofdstuk 42: 5 zegt: „Met het gehoor des oors heb ik u gehoord, maar nu ziet u mijn oog," spreekt in dat zeggen het zalig besef der verzoening. Eerst stond Job verkeerd. In zijn hart twistte hij met zijn Maker. Toen verscheen de Heere aan Job in een onweder, en hoorde Job niets dan de stemme Gods. Maar toen hij door die toespraak zijns Gods verzoend was en de werking der zonde tot zijn was gebracht, toen riep hij uit: „Nu ziet u mijn oog."

Eens had Adam in het Paradijs de majesteit des Heeren HEEREN gezien; maar na zijn val is dat zien weg, en hoort hij alleen de stemme des Heeren op den wind des daags.

Steeds heet het daarna in de Schriftuur, dat geen zondaar God zien en leven kan.

Niet meer de aanschouwing Gods, maar alleen de roepstem van zijn Woord wordt aan den zondaar gelaten.

Hij moet nu hooren. Enkel hooren. Het „zien" is weggenomen. In het gehoor ligt nu zijn redding. Gehoorzaamheid is nu zijn roeping. Uit het gehoor zal de openbaring van zijn geloof zijn.

Maar terwijl het aldus jammerlijk met den zondaar staat, dat alle „zien met het oog" hem onthouden wordt, genieten Gods engelen voor den troon de vreugde van het zalig aanschouwen. „Voorwaar, voorwaar zeg ik u, dat hun engelen altijd zien het aangezicht van mijnen Vader in de hemelen."

En niet alleen genieten Gods engelen door dat zalig aanschouwen; maar dat „zien," dat aanschouwen met het oog is ook aan den gezaligden zondaar toegezegd. „Dan zullen wij zien aangezicht tot aangezicht."

En daarom heet het van Mozes ook, als een geheel eenig voorrecht, dat hij God gezien had. En de reinen van hart spreekt Immanuel zalig, want, zegt hij, zij zullen God niet alleen hooren, maar ook zien.

Veel had Jezus tot zijn discipelen van den Vader gesproken; en veel hadden ze door Jezus van den Vader gehoord.

Maar ook die rijkste taal die ooit van menschenlippen gevloeid was, liet hen onbevredigd, en als het op scheiden gaat en de Overster der wereld komt, roept Filippus zoo uit den vollen drang des harten: „Heere, toon ons den Vader, en het is ons genoeg."

Te hooren, zelfs Jezus te hooren, was voor de discipelen niet genoeg. Dat hooren prikkelde juist het verlangen om te zien.

En dat juist is het diepste mysterie van „God geopenbaard in het vleesch", dat in den Immanuel God inwaa, en zich aan het menschelek oog verlooze. Achter den sluier van het menschelek vleesch en bloed, het is zoo Maar dan toch zoo, dat het oog der jongeren ten leste God zelfs niet slechts in hem hoorde, maar in hem zag.

Zoo moest het zijn, want Jezus antwoordde aan Filippus: „Ben ik zoo langen tijd met u, Filippus, en hebt ge mij nog niet doorgrond? Wie mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien."

En als diezelfde jongeren, lang na Jezus' hemelvaart, den overweldigenden indruk van Jezus' verschijning zullen wedergeven, roepen ze uit: „We hebben aanschouwd een heerlijkheid als van den Eeniggeborenen des Vaders. Niemand heeft ooit God gezien, maar de Eeniggeborene Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft Hem ons verklaard." En nu komen ze tot de kerke Gods met het rijke en heerlijke getuigenis: „Hetgeen we gehoord hebben met onze ooren, en wij aanschouwd hebben, en onze ogen gezien hebben, ja, onze handen hebben getast van het Woord des levens, dat verkondigd wij u."

Zoo merkt ge dus dezen regel, dat in Gods Scheppingsordinantie het oog voorkeur heeft boven het oer. Dat door de zonde het oog gedwongen wordt zich uit het heilige terug te trekken, om alle bewerking van den zondaar door het oer te laten gaan. Dat in den hemel onder Gods engelen en de gezaligde kinderen Gods het oog, en het zien met dat oog, weer op den voorgrond treedt. En voort, dat in Gods heilige openbaring, eerst alleen gesproken wordt van den Vader, maar straks in Christus de Vader weer getoond wordt. Zoo klimt derhalve ook de openbaring van het hooren tot het zien op.

Eerst het symbolische zien in Israël, en daarna het werkelijke zien in den Christus.

Symbolisch in Israël. Want in den Tabernakel eerst, en daarna in de Tempel, werd merks gezien, dan gehoord. Gezien al de pracht en de blinkende schoonheid van het heiligdom; gezien de typische priester; gezien de offerande, en het vergoten bloed, en het altaar des reukwerks en de tafel der toonbroden.

Alles symbolisch, heenduidende op Christus' persoon en Christus' werk, om diensentgevolg te vallen zodra de Christus zelf zou gekomen zijn, den reden waarom wij, Christenen in onze bedehuizen geen altaar meer oprichten en geen kandelaraar meer ontsteken.

Dit alles toch diende slechts, om te profeteren van hem die komen zou, en viel, nu hij kwam, weg.

Maar is ons Christenen, dan niets dan het gehoor des Woords gelaten? Is het oog, dat zelfs bij Israël bevrediging bevond, bij ons dan buiten al het heilige gesloten? Het is werkeloos onder het gehoor. We sluiten het oog onder den dienst des gebeds. Is er voor het oog in onze heiligheden dan volstrekt niets?

En bij die vraag wijst uw Heiland u op zijn heilig Sacrament, op de bediening van zijn heiligen Doop, en zijn heilig Avondmaal.

Want immers het Sacrament wordt niet gehoord met het oer, maar gesien met het oog, zelfs zoudt ge er kunnen bijvoegen, getast met de hand.

En hier nu is de goedertierenheid en de barmhertigheid des Heeren.

Hij kon ons niet Israëls symboliek laten, want dat zou een verloocheening van den gezonden Immanuel zijn. Hij kon ons nog niet God doen zien, want dat toefte tot we in het Vaderhuis ingaan. En ook kon hij niet zich-zelf ons toonen, want het was ons nut dat hij heenging en opvoert ten hemel. En toch ook weer kon hij ons niet enkel met het Woord laten, want het oog, dat zien wil, heeft ook zijn eisch.

En daarom gaf hij ons bij het Woord het Sacrament.

Een wonder Sacrament, waarbij het oer treedt en het gesproken woord slechts hulpdienst verricht. Maar waarbij het oog bezig is, en door het oog de ziel, en ge iets ontwaart van een heiliger aanraking met het goddelijk leven, dan ons ooit bij het Woord te beurt valt.

Het Sacrament, dat niet buiten Immanuel omgaat, maar juist door het zien der tekenen

den diebren Heiland voor ons haalt, en door hem ons opleidt tot een rijkere en hoogere gemeenschap met den Vader.

Zoo alrijd en goedertieren is de zorg van uw Heiland voor u.

Het Hoord voor uw oer, maar ook het Sacrament voor het gezicht der oogen.

O, hoe is het dan toch bestaanbaar, dat zoo tal van lieve kinderen onzes Heeren van jaar op jaar voortleven, als ware hun het Woord genoeg, en als had voor hen het Sacrament geen belofte.

KUYPER.

Amsterdam, 5 Sept. 1890.

De Haagsche Synode zal in stilte wel eens een dankbare verzoeking aan het adres van de Heraut hebben geslaakt.

Ware toch de Heraut er niet geweest, en ware het niet tot een begin van Reformatie gekomen, dan zou de Haagsche Synode nog altoos verschijnen in haar vroegere onbeduidendheid.

En zie, nu is ze, dank zij de actie, op eenmaal een zoo interessant college geworden, dat liberale bladen als de N. Rott. Ort., dag in dag uit, Synodale verlagen opnemen, die, gewoon gedrukt, drie geheele bladzijsen druks zouden beslaan.

Blijkbaar zijn die verslagen van een liberaal of modern lid der Synode herkomstig, en het is aan dezen verslaggever, dat we ook de keurige mededeeling danken van de roerende wijze, waarop dit Hooze bestuurscollege der Synodale organisatie ditmaal zijn aittingen gesloten heeft.

De N. Rott. Ort. meldde dienaangaande het volgende:

Thans was het oogenblik van scheiden aangebroken. Voordat de president de vergadering sloot met dankzegging aan God en diens zegen afmeekte over den verrichten arbeid, en de geheele vaderlandsche kerk, den Koning en het vorstelijk Huis en de natie in Gods vaderlijke hoede aanbeval, gaf hij uiting aan de behoefte van zijn hart, om zijn diepgevoelde erkentelijkheid te betuigen aan al zijn medeliden, voor de ondervonden welwillendheid, steun en vriendschap, waardoor de vervulling zijner taak hem zoo gemakkelijk werd gemaakt, en niet minder voor den voortreffelijken broederlijken geest, die allen zich beijverd hadden te onderhouden, en voor de toewijding aan de belangen der kerk, door allen betoond, den inspannenden arbeid, door allen met de loflijkste bereidvaardigheid verricht. Wederkerig ontving hij bij monde van den vice-president den warmen dank der vergadering voor zijne roozerz gewaardeerde leiding en vriendschappelijke omgang, waaraan voor een goed deel de goede uitslag der werkzaamheden was te danken.

Deze finale, met het daarbij behoorend voorwerk, is in elk opzicht merkwaardig.

De man, die presideerde, was de moderne heer Perk, iudertijd secretaris van het Tooneelverbond, en dus van nabij bekend met het effect van een goede mise en scène.

Hij sloot daarom maar niet rauwelings weg, gelijk de moderne heeren op al hun vergaderingen gewoon zijn, met een hamerslag, zonder gebed.

Neen, ditmaal zou het gebed er als finale bijkomen.

Maar eer hij tot dit gebed voortschreed, moest de ijdelheid der Synodale leden gestreefd, en moest vooral aan de orthodoxe leden het plaspandje geboden voor hun zelfverloochening.

Er had, zoo roemde hij, „een voortreffelijke broederlijke geest" geheerscht, dat was het nu.

Da. Segers c. s. hadden in niets laten merken, dat ze Dr. Perk c. s. niet „als broeders" eerden en begroetten.

Ze waren niet slechts welwillend, voorkomend en human geweest. Neen, ze hadden met de heeren Perk c. s. als broeders onder broeders verkeerd.

Nu beduidt deze titel van „broeders" op kerkelijke terrein, of dat men saam als wedergeborenen uit éénzelde genade, kinderen van één Drieëinig God, en alzoo broeders van Christus, en broeders onder elkander is, of wel dat men door Koning Jezus in éénzelde heilige Bediening geplaatst, als broeders in het ambt verkeert.

En nu moesten Da. Segers c. s. het aanschouwen, dat in de Synode hunner kerk een openbaar en bekend loochenaar van den Christus roemen komt in de broederlijke gezindheid te hemwaarts, die hij van de heeren Segers c. s. ondervinden mocht.

En toen stond de vice-president, een orthodox man, die voor een belijder van den Christus wil gehouden worden, op, niet om tegen deze beleediging te protesteeren, neen, maar om dezen loochenaar van den Christus „den warmen dank der vergadering te brengen voor zijne zoo gewaardeerde leiding en vriendschappelijke omgang."

En toen gingen deze moderne en orthodoxe heeren saam in een modern gebed. Toen stelden ze zich voor het aangezicht van den Kenner der harten, en wierd er gedankt en gebeden voor de „vaderlandsche" kerk, voor den Koning en het Princesje, en voor heel de natie; dus de Roomschen, Joden en Doleerenden inclusief.

Vooral die laatste gedachte kan geestdrift in dit gebed hebben uitgestort.

Maar ook hiermee was het nog niet uit. Immers de N. Rott. Cour. voegt er nog bij:

Verschiedene leden, wier dienstdag was verstreken of die voor het eerst de vergaderingen hadden bijgewoond, betuigden hun erkentelijkheid voor de ontvangen bewijzen van welwillendheid en getuigden van den voortreffelijken geest, die ook deze vergadering der Synode had gekenmerkt.

Juist wat we een vorig maal reeds aanduidde, de jongere, pas opgekomen orthodoxe leden wedijverend met de veteranen, om in dit Synodaal „onderonsje" elk denkbeeld van belijdenis van hun Heere en zijn glorie te vergeten.

O, ze hadden zooveel roerende bewijzen

van „welwillendheid" ontvangen, en de geest die op deze Synode heerschte was zoo „voortreffelijk" geweest.

En zoo, zegt de correspondent van de N. Rott. Cour., „behoort deze 75ste vergadering van de Algemeene Synode weer tot het verleden."

En dat is ook zoo.

De hamer is gevallen en de vergadering is uiteengegaan.

Maar wat daarom nog niet tot het verleden, maar tot het heden en de toekomst behoort, is de rekening, die de Heere in zijn majesteit met de conscientie zijner dienaaren heeft.

En of nu de heeren Segers c. s. er volstrekt niets van voelen zullen, dat deze rekening met hun God en hun Christus, blijkens hun houding op de Synode, voor hen allerbarmeljkst staat, zouden we toch betwijfelen.

Of hooren ze dan de stem uit den Hoogen niet, die hun zoo doordringend blijft toeroepen: „Ontrouwe dienstknechten, wat hebt gij met mijne kerk, mijn arme kerk in Nederland gedaan?"

Nog altoos is er een breede schare van Gereformeerde mannen en vrouwen, die niet inzien, hoe ze hun Jezus bedroeven en de eere van zijn Koningschap gering achten, door te blijven leven onder de Synodale organisatie.

Zelfs bezitten deze achtergebleven Gereformeerden nog altoos zekere leiders en tolken, wier droeve taak en roeping het is, naar pijnstillende middelen voor de conscientie om te zien, en drogreden op drogreden te stapelen, teneinde zwart wit te praten.

Gevoelende dat ze bij de Doleantie hoorden, hebben deze mannen, die om allerlei bijreden weigerden met deze actie mee te gaan, zich toen met handen en voeten tegen de Doleantie verweerd, haar gekrabb in het aangezicht, en uit verborgene plaatsen giftige pijlen op haar afgeschoten.

Toch heeft ook de Heraut zich bereid verklaard, hierin te berusten, mits op ééne voorwaarde, t. w. dat deze groep, onder de leiding dezer mannen, dan nu op haar wijs anders en beter doen mocht, wat ze in ons als „verkeerd aangepakt" en „verkeerd geleid" wrante.

En metterdaad scheen het aanvankelijk, alsof ten minste een enkele dezer mannen nog den moed zou bezitten, om het Gereformeerde hart der kerk tegen de rationalistische banden te laten reageeren, en zulk een krachtige actie op touw te zetten, dat de Synode er mee rekenen moest.

Wel konden we ons kwalijk voorstellen, waarin deze actie zou moeten bestaan, en hoe deze vernieuwde aanval zou moeten worden aangelegd, maar dit was hun zaak. Scherp als ze in hun kritiek op ons doen waren, rustte op hen, en niet op ons, de verplichting, om deze nieuwe paden te ontsluiten.

Wat de nu overleden Dr. Van Ronkel in dit opzicht beproefde, is bekend. Man van het woord, beelde hij zich in, dat een paar geharnaste brochures, vooral zoo er drie puntjes in voorkwamen, naar omhoog en naar omlaag wel indruk zouden maken; maar even spoedig moest hij ervaren, dat zodra het publiek merkt: „er wordt toch niet geschoten", niemand voor het dreigen met los kruut uit den weg gaat.

Zijn brochure was dan ook even spoedig vergeten als verschenen; en toen de damp van het losse-kruitschot was opgetrokken, herinnerde nauwelijks iemand zich meer, dat er even een kaal gehoord was.

Toen wierp men zich op de Confessioneele Vereeniging, en stelde zich een oogenblik voor, dat deze vernagelde batterij, in geval van nood, nog dienst zou kunnen doen. Doch ook dit bleek alras op niets dan pijnlijke teleurstelling uit te loopen.

Immers hoe goed en uitnemend deze Vereeniging ook zijn moge, om eenig geld saam te brengen, en voor dat geld eenige oefenaars uit te zenden naar plaatsen waar niets is, — voor een actie tegen de Synode bleek deze Vereeniging sinds lang te eenen male onbekwaam. Een Vereeniging die dertig jaren lang niets doet op kerkrechtelijk terrein, dan groote woorden spreken en brommende protestbrieven schrijven, heeft het zichzelf te wijten, dat ten slotte niemand ter wereld van die „expectation" nog de minste notitie neemt.

Daarna werd op de Classicale vergaderingen nog een balletje opgeworpen, maar ook dat ging niet.

De schrik voor een schorsings- of afzettingsbal zit er bij de leden van deze vergaderingen zoo diep in, dat ze althans op de Classis zelf, als de Egyptische drijvers van het Classicaal bestuur met den hamer in de hand er bij zitten, geen woord meer kikken durven; althans geen woord waar een wil tot verzet achter zou zitten, er bij uit moet komen.

Men zou wel willen. Men vindt zijn positie wel alleronaange naamst en ondraaglijk, maar men durft niet.

De vroegere trouwe wachters op Sions muren kruijen weg in hun schildwachthuisje, zodra er een Synodaal heerschap voorbij gaat.

Calvin sprak eens van honden die niet meer blaffen kunnen. En het krachtig aanslaan van den trouwen wachthond hoort men thans onder deze mannen nooit meer.

Schoot dus alleen nog over een jaarlijksch voorstel tot reorganisatie aan de Haagsche Synode.

Dat gaf wel niet veel. Maar toch altoos nog iets. Althans een enkelen klank in de drukkende, benauwende stilte. Iets om de beklendheid van het hart af te wendelen.

Doch ook daarmee kwam men van een kwade markt thuis, want grenzeloos was de laattundkenle minachting, waarmee de

Haagsche Synode al zulk soort voorstellen van de hand wees en ter zijde legde.

Men vernederde, verlaagde en beschaamde door al zulke voorstellen zich zelve.

De meer bekende mannen zijn dan ook ditmaal met zulke voorstellen stil thuis gebleven, en alleen een vergeten broeder van de Veluwe, heeft voor één enkel punt (in zake tucht) zich nog eens op dit gladde ijs gewaagd; maar om dan ook met de kous op den kop thuis te komen.

In een zeer deftig rapport toch hebben de Haagsche heeren dit goed bedoelde voorstel jammerlijk geridiculiseerd, gewogen en te licht bevonden, en den goetmoedigen opsteller ervan wierd te verstaan gegeven, dat hij er eigenlijk niets van wist, en wijs zou doen, met zich voortaan van al zulke gewaagde sprongen te onthouden.

Eu zoo wordt dan nu de kerkhof-ruste in de Synodale organisatie steeds meer volkomen.

Geen kind schreeuwt, geen hond blaft, geen ekster in den boom zelfs piept of krast meer.

Men kan nu al rustig voortslopen, zonder vreeze van in zijn slaap gestoord te worden.

En het kenmerkende van deze laatste gehouden Haagsche Synode is dan ook wel, dat de begraafenis der Gereformeerden in de Synodale organisatie er zoo plechtig gevierd is.

Voor het eerst na lange jaren, kon de Synode weer weken lang vergaderen, zonder ook maar één oogenblik herinnerd te worden aan het bestaan van een Gereformeerde clement in haar organisatie.

Van die „lastige en ongezeggelijke" betweters vernam men voor het eerst niets meer.

Hun sedelike dood in het Genootschap kon worden geconstateerd.

Niet te onpas heeft de heer Dr. J. H. Gunning van Gouda den gang en vorm van onten Gereformeerden Eeredienst tot onderwerp van een opzettelijke studie gekozen.

Het Rationalisme en Methodisme, die nu meer dan een halve eeuw bezig waren het Gereformeerde merg uit ons kerkelijk skelet, elk op zijn wijze weg te zuigen, zijn geëindigd met elke liturgische gedachte in het besef der gemeente en in het optreden der predikers en voorgangers ongaaf te maken of te vernietigen. Iets wat wel het sterkst uitkomt bij den schrijver dezer studie zelf, die, zonder ook maar te vermoeden hoe hij hiermede één der eerste liturgische grondregels in het aangezicht slaat, klakkeloosweg aan zijn lezers mededeelt, hoe hij in Gouda bezig is op eigen handje allerlei liturgische handelingen in te voeren.

Want wel kiest hij voor deze mededeelingen den meervoudsvorm, en schrijft keer op keer: „Wij zijn gewoon", „wij plegen zis en zoo te doen", maar toch blijkt uit niets, dat deze nieuwe vormen door hem aan het oordeel van zijn kerkeraad onderworpen zijn. Men mag het er dus voor houden, dat het niemand anders dan de heer Gunning zelf is, die eigener autoriteit de aangekomenen met deze kerkelijk ten onzent niet-geijekte vormen van liturgie be werkt.

En nu is het toch kras, dat een zoo heldere kop een afzonderlijke studie aan de eischen van het liturgisch element wijst, en daarin toont zeer wel te vatten, waarin die eischen bestaan; en dat hij „desalniettemin en evenwel nochtans" zonder het minste bloes van schaamte zijn eigen liturgische zonde wereldkundig maakt, ja, er blijkbaar in roemt.

En toch, opmerzaam gemaakt op deze fout, zal hij geen oogenblik aarzelen, toe te stemmen, dat de Heraut hierin gelijk heeft.

Het liturgisch element in de vergadering der geloovigen, berust geheel en uitsluitend op de tegenstelling tusschen het individuele, tijdelijke leven en het gemeenschappelijk-historische, dat hier tegenover staat.

Er is in de vergadering der geloovigen tweërlei. Enerzijds hetgeen uit de actualiteit van het oogenblik en de door God op dat oogenblik verleende talenten en werkingen geboren wordt, en anderzijds hetgeen voortkomt uit dat bestendige voortgaande leven, dat aan alle kerken saam, door de eeuwen heen, gemeen is.

Nu ligt het liturgische element geheel en uitsluitend in deze tweede sfeer. Waar de liturgie haar roeping gaat vervullen, treedt de persoon N. N. in den voorganger geheel op den achtergrond; niet hij, maar de kerk komt aan het woord; en dat wel niet de plaatselijke kerk van dat bepaalde oogenblik, maar de allen gemeenschappelijke kerk van Christus, gelijk ze in het historisch leven der eeuwen voortbestaat.

Maar dan spreekt het ook vanzelf, dat een voorganger, die in de liturgie geheel terug moet treden, nog veel minder recht heeft, op eigen handje nieuwe liturgische vormen in te voeren. Dat mag alleen de kerk, en mag nooit de voorganger op eigen gezag doen. En doet hij het toch, dan toont hij hierdoor, dat zijn individuele leven nog niet genoegzaam terugtrad voor de majesteit der kerk en haar historie.

Op deze schrilte fout moest hier gewezen, om ons kerkelijk leven voor allerlei bedenklijke profaneringen te vrijwaren. Nu toch Dr. Gunning met zooveel warmte en talent zijn pleidooi voor het liturgisch element voeren kwam, staat te wachten dat door den invloed van zijn boek, de aandacht der voorgangers in toenemende mate op het hoog belang van de liturgie zal gevestigd worden. En merken nu deze voorgangers uit Dr. Gunnings boek, hoe hij zelf in Gouda bezig is, allerlei nieuwe

liturgische allicht of Gunning 1 beurt de allerlei ni werpen.

En dit De saan tegendeel bezitten, e lijk dving voegen, d individuee toch Dr. rische ken uitdenkt e op het k valt, zou i heel onze brengen.

Toch in deze grondrege Verdiept Luther, d dit gebiet gaan inbe meente s als dese n en Geneve uit het o moet, wa matie nie kan, waar instituut a

Algeziel bizarriteit, ning alle aangaat d leidende g

Zelfs zij dit terrein studie v bekend w het jaime zichteriger e male een l ontbreekt; men toch en vindt inboezemt, bijeenvoeg tevens lof den actue kerken, d zijn, met

En ook studie zal is het de voorgange maken, da geen meet voordrage kerke van als zijn I kerk zelve komen.

Zijn stu kunnen, der sacra en beter doen bea om door a genaamd , stuit word meer klem Er zal bi komen. E groet en onverschill predatie verraden, zal meer standdeel vormen.

En te ons goede omdat Dr die hij no, ook een heeft. Hij Tot inner ling nog het Gere bezit van en beurtel beide aan

Dit m schillende onze verde niet gaarn uitmuntent die hij lat wassen zal Schuld voor al ook kelijke po vloekt elk den schat voorschijn

Liturgie van geloov lijdens de met de k juist spre gemeente mistikt tot de C van zijn dezer gro en zegt: „ kern gelo ongeloovig onverschill sluitend i enkel gele

En hier den muur opding. Immers, die, gelijf kerkelijke nachten z valsche en een instit met Joha zelfde ker geestelijke